

**МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН 2027 ОНЫ ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ
МЭДЭГДЭЛ, 2028-2029 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙН ХОЁР ДАХЬ ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙГ ЯВУУЛСАН ТАЛААРХ ТӨСВИЙН
БОЛОН ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРООНЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ**

2026 оны 05 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

Илтгэгч нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Энхтүвшин

Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2027 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2028-2029 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төслийн нэг дэх хэлэлцүүлгийг Улсын Их Хурлын чуулганы 2026 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар явуулж, хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороо, бусад Байнгын хороонд шилжүүлсэн.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1.2-т заасны дагуу Байнгын хороод эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд 2026 оны 05 дугаар сарын 12, 13-ны өдрийн хуралдаанаараа дээрх хуулийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулж, санал, дүгнэлт гарган Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хорооны хамтарсан хуралдаанд танилцуулсныг нэгтгэн дараах санал, дүгнэлтийг Та бүхэнд танилцуулж байна.

Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн М.Ганхүлэг 2027-2029 онд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байгаа хөдөө аж ахуйн салбарын бодлого, мөн зудын эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Замира гадаадын банкны салбарыг Монгол Улсад байгуулах, газрын тосны үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлэх, Астана-Улаанбаатар чиглэлийн нислэгийн маршрутад Баян-Өлгий аймгийг багтаах асуудлын талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн М.Мандхай дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын өсөлт болон эдийн засгийн бодит үр дүнг хэрхэн төсөөлж байгаа талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бейсен Худалдааны тухай хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагатайг онцолж, өргөн хэрэглээний бүтээгдэхүүний үнийн өсөлт, ялангуяа махны үнийг тогтворжуулах арга хэмжээ, мөн газрын тосны бүтээгдэхүүний экспортоос улсын төсөвт төвлөрүүлсэн орлогын төсөөллийн талаар;

Өргөдлийн байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үеэр Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Рэгдэл боловсрол болон эрүүл мэндийн салбараас бусад салбарын төрийн албан хаагчдын цалинг нэмэгдүүлэх, тэтгэврийн зөрүүг бууруулах асуудлаар тооцоолол хийгдсэн эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Ганбаатар газрын тос боловсруулах үйлдвэр байгуулах төслийн төсөвт өртөг болон нүүрсний тэнцвэржүүлсэн үнийн тооцооллын талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Баасанжаргал “Үдийн хоол хөтөлбөр”-т дунд болон ахлах ангийн сурагчдыг хамруулах зардлын санхүүжилтийг төсөвт тусгасан эсэх, мөн хөрөнгө оруулагчдыг татах боломжтой шинэ хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Галбадрах боловсролыг сайжруулах асуудлын хүрээнд салбарын чанар, хүртээмжийг тэлэх, багш нарын хүний нөөцийг нэмэгдүүлэх, бэлтгэх, давтан сургах, хомстолыг арилгахад чиглэсэн бодлого төлөвлөлтийн талаар, Улсын Их

Хурлын гишүүн О.Номинчимэг Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн татварын хуулийн төслүүд нь дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлтэй уялдсан эсэх асуудлаар;

Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үеэр Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяа Төсвийн тогтвортой байдлын тухай болон Гадаад зээлийн ашиглалтын тухай хуулийн төслийн талаар тодруулж, төсвийн бодит нөхцөл байдлын өнөөгийн хэрэгжилтийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Алтангэрэл хүнсний бүтээгдэхүүний үнийн өсөлттэй уялдуулан тэтгэвэр, тэтгэмжийг нэмэгдүүлэх хуулийн хэрэгжилтийг хангаж байгаа эсэх, инфляцын өсөлт төлөвлөснөөс давах эрсдэлтэй нөхцөл байдал үүсэх үед тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх төсвийн эх үүсвэрийг хэрхэн бүрдүүлэхээр төлөвлөсөн эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Энхтуяа Оюутолгой төслийн аж ахуйн нэгжийн албан татварын орлогын төвлөрүүлэлт, Ирээдүйн өв санд төвлөрч буй уул уурхайн орлогын тодорхой хэсгийг тэтгэврийн нэмэгдэлд хуваарилах боломжтой эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Ч.Лодойсамбуу нэмэгдсэн өртгийн албан татварын буцаан олголт, цалин тэтгэврийг нэмэгдүүлэхэд зарцуулах 3.0 их наяд төгрөгөөр барилга байгууламж барихаар төлөвлөж байгаа нь бодлого оновчтой эсэх, үр ашиг багатай хөрөнгө оруулалтыг танаж, иргэдийн бодит орлогыг дэмжих чиглэлд зарцуулах боломжтой эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жавхлан одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй 208 хуулийн 1080 заалтаар салбар бүрийн төсвийн зардлыг зохицуулсан нь төсвийн уян хатан байдлыг хязгаарлаж байгаа тул эдгээр хуулийн давхардал, үр ашиггүй зардлыг дахин нягталж, төсвийн шинэчлэл хийхээр бодлого төлөвлөсөн эсэх талаар;

Хууль зүйн байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үеэр Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг аймаг, сумдын цогцос хадгалах байрны нөхцөлийг сайжруулах болон хар тамхи, донтолттой тэмцэх үйл ажиллагаа явуулах төсвийг нэмэгдүүлэхэд анхаарах нь зүйтэй талаар дурдаж, Монгол Улс болон Оросын Холбооны Улсын хилийн хамтарсан шалган баталгаажуулалтын ажлын явц, Засгийн газраас Улсын Их Хуралд бизнес, хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах чиглэлээр өргөн мэдүүлэхээр боловсруулж байгаа хуулийн төслүүд, зөрчлийн мэдээллийн системийг ашиглалтад оруулах ажлын хэрэгжилтийн үр дүнгийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Баасанжаргал Хууль зүйн байнгын хорооноос хянасан шүүхийн байгууллагуудын төсвийг бууруулахгүйгээр улсын төсвийн төсөлд тусгахад анхаарах, мөн хүүхэд, гэр бүлийн шүүхийн төсөв болон Ази, Номхон далайн хүний эрхийн сургалт, судалгааны төв байгуулахад шаардагдах төсвийг тусгах боломжтой эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Номинчимэг хууль зүйн салбарын байгууллагуудын урсгал зардал нэмэгдэж байгаа эсэх, Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн татварын хуулийн төслүүдийн дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсвийн үзүүлэлтэд нөлөөлөх тооцооллын талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Пүрэвдорж цагдаагийн мөрдөн байцаагчдын цалинг нэмэгдүүлэх эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Соронзонболд хууль зүйн салбарын байгууллагуудын төсвийн урсгал болон хөрөнгө оруулалтын зардлын саналыг төсвийн төсөөлөлтэй хэрхэн уялдуулж байгаа талаар;

Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үеэр Улсын Их Хурлын гишүүн М.Ганхүлэг нийгмийн даатгалын орлогын төсөөллийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бейсен эрүүл мэндийн байгууллагын тусламж үйлчилгээний өр, зээлийн хэрэгжилт болон аймаг, орон нутаг дахь улсын эмнэлгийн урсгал зардлыг нэмж тусгах боломжтой эсэх, мөн эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжилт авч байгаа хувийн хэвшлийн эмнэлгүүд иргэдээс давхар өндөр төлбөр авч, буцаан олголтыг бүрэн олгохгүй байгаа талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баясгалан инфляцын тооцоолол болон хөгжлийн

бэрхшээлтэй иргэдэд олгож буй нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, зорилтот бүлэгт чиглэсэн бодлого тусгагдсан эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн М.Нарантуяа-Нара Засгийн газар болон иргэн бүрд ноогдож буй өрийн хэмжээ, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлттэй уялдан өрийн хэмжээ өөрчлөгдөж байгаа эсэх, мөн ахмадын тэтгэвэр, хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж болон цалинтай ээжийн тэтгэмжийг нэмэгдүүлэх талаар төсөвт тусгасан эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Хэрлэн хүн амын өсөлт, гэр бүл салалт, мөн залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт болон залуу гэр бүлийг дэмжих талаар төсөв, арга хэмжээ тусгагдсан эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Мөнхтуяа ахмадын тэтгэврийг индексжүүлэх, тэтгэврийн зөрүүг арилгахад чиглэсэн арга хэмжээний талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн П.Наранбаяр хувийн тэтгэврийн сангийн асуудал, дотоодод үйлдвэрлэсэн хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжсэн татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн хэрэгжилтийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Галбадрах боловсролын салбарын улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, нэг хүнд ноогдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг өсгөх боломж, эдийн засгийн хүндрэлтэй энэ үед эдийн засгаа төрөлжүүлэн хөгжүүлэх, импортыг орлуулах дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Саранчулуун инфляцыг бууруулах арга хэмжээ болон нэмэгдсэн өртгийн албан татварын бодлогын хэрэгжилтийн талаар, татварын тогтолцоог үе шаттайгаар олон улсын стандартад нийцүүлэх нь эдийн засгийн чадавхад нийцэж байгаа эсэх талаар Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл болон төсвийн ерөнхийлөн захирагч нараас асуулт асууж, хариулт авсан байна.

Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороо 2026 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдрийн хамтарсан хуралдаанаараа дээрх хуулийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39, 64 дүгээр зүйлд заасны дагуу явуулж, хуулийн төслийг зүйл бүрээр хэлэлцлээ.

Байнгын хороодын хамтарсан хуралдаанаар хуулийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үеэр Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жавхлан нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдлын хэдэн хувийг орон нутгийн төсвийн алдагдал эзэлж байгаа, Засгийн газрын өрийн хэмжээний дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь хэмжээг 45 хувиас 50 хувьд хүргэж төлөвлөсөн үндэслэл, шалтгаан болон Засгийн газрын өрийн үлдэгдлийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь хэмжээ 45 хувь байгааг өөрчлөхгүйгээр гадаад зээлийн ашиглалтын хэмжээг нэмэгдүүлэх боломжтой эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Ганбаатар нэгдсэн төсвийн нийт зарлагыг нэмэгдүүлсэн нь эдийн засгийн бодлоготой нийцэж байгаа эсэх, нүүрсний тэнцвэржүүлсэн үнэ болон зах зээлийн үнийн төсөөллийг бодитой тооцоолсон эсэх, төсвийн алдагдлын хэмжээ нэмэгдэж байгаа суурь шалтгаан болон цаашид төсвийн алдагдал өөрчлөгдөх эсэх, хэрэглээний үнийн индексийн түвшнийг тооцож байгаа одоогийн аргачлал нь бодитой эсэх, уг аргачлалыг оновчтой болгох боломжтой эсэх талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Гантөмөр дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцлийг алдагдалтай баталж, мөн нэмэгдсэн өртгийн албан татварын буцаан олголтыг хүчингүй болгож байгаа нь зөв эсэх, Гадаад зээлийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төслийг дахин өргөн мэдүүлж байгаа үндэслэлийн талаар, газрын тос боловсруулах үйлдвэр болон Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгааны станц барих төслүүдийн хэрэгжилтийн байдал болон гүйцэтгэгчийн талаар асуулт асууж, хариулт авлаа.

Хамтарсан хуралдаанаар хуулийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц хуулийн төслийн нэгдүгээр зүйлийн

эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүд дэх дотоодын нийт бүтээгдэхүүний бодит өсөлтийг нэмэгдүүлэх, хэрэглээний үнийн өсөлтийн түвшин, нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээ, суурь зарлагын дээд хэмжээ болон Засгийн газрын өрийн нийт хэмжээг тус тус бууруулах талаар зарчмын зөрүүтэй санал гаргасан бөгөөд уг саналаар санал хураалт явуулахад хуралдаанд оролцсон гишүүдийн 6.5 хувь буюу олонх дэмжээгүй болно.

Хуулийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хорооны хамтарсан хуралдаанаас гаргасан санал, дүгнэлт болон гишүүнээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг Та бүхэнд хүргүүлсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2027 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2028-2029 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хорооны хамтарсан хуралдаанаас гаргасан санал, дүгнэлт болон зарчмын зөрүүтэй саналыг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг Та бүхнээс хүсье.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

**МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН 2027 ОНЫ ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ
МЭДЭГДЭЛ, 2028-2029 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙН ТАЛААР ТӨСВИЙН БОЛОН ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН
ХОРООНЫ ХАМТАРСАН ХУРАЛДААНААС ГАРГАСАН ЗАРЧМЫН
ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛЫН ТОМЬЁОЛОЛ**

**Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хорооны хамтарсан
хуралдаанаас дэмжээгүй санал:**

1.Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүд дэх

- нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээ 2027 онд 36,493.4 тэрбум төгрөг гэснийг 34,318.8 тэрбум төгрөг гэж, ДНБ-д эзлэх хувь 31.9 гэснийг 30.0 гэж, 2028 онд 38,644.0 тэрбум төгрөг гэснийг 36,355.9 тэрбум төгрөг гэж, ДНБ-д эзлэх хувь 30.4 гэснийг 28.6 гэж, 2029 онд 40,444.7 тэрбум төгрөг гэснийг 39,596.2 тэрбум төгрөг гэж, ДНБ-д эзлэх хувь 28.6 гэснийг 28.0 гэж;

- нэгдсэн төсвийн суурь зарлагын дээд хэмжээ 2027 онд 32,495.4 тэрбум төгрөг гэснийг 26,316.7 тэрбум төгрөг гэж, ДНБ-д эзлэх хувь 28.4 гэснийг 23.0 гэж, 2028 онд 34,827.4 тэрбум төгрөг гэснийг 27,963.6 тэрбум төгрөг гэж, ДНБ-д эзлэх хувь 27.4 гэснийг 22.0 гэж, 2029 онд 36,908.5 тэрбум төгрөг гэснийг 31,110.6 тэрбум төгрөг гэж, ДНБ-д эзлэх хувь 26.1 гэснийг 22.0 гэж;

- ДНБ-ий бодит өсөлтийн хэмжээ 2027 онд 5.8 хувь гэснийг 6.3 хувь гэж, 2028 онд 6.0 хувь гэснийг 6.5 хувь гэж, 2029 онд 6.3 хувь гэснийг 6.0 хувь гэж;

- Хэрэглээний үнийн өсөлтийн түвшин 2027 онд 7.0 гэснийг 6.5 гэж;

- Засгийн газрын өрийн нийт хэмжээ 2027 онд 57,114.9 тэрбум төгрөг гэснийг 51,403.4 тэрбум төгрөг гэж, 2028 онд 63,610.1 тэрбум төгрөг гэснийг 57,249.1 тэрбум төгрөг гэж тус тус өөрчлөх, эдгээр өөрчлөлттэй уялдуулан эдийн засгийн бусад үзүүлэлтэд нөлөөлөх нөлөөллийн тооцооллыг хийх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц